УДК 342.2+342.7

DOI: <https://doi.org/10.47567/bomivit.2-5.2021.03>

А.А. Калараш,
суддя Верховного Суду України,
здобувач Інституту законодавства
Верховної Ради України
ORCID: 0000-0003-4408-8289

ОСНОВНІ ІНТЕРЕСИ ЧЛЕНА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЯК СПОЖИВАЧА МУНІЦИПАЛЬНИХ ПОСЛУГ

A. A. Kalarash,
Judge of the Supreme Court of Ukraine,
applicant for the Institute of Legislation
The Verkhovna Rada of Ukraine
ORCID: 0000-0003-4408-8289

MAIN INTERESTS OF A MEMBER OF THE TERRITORIAL COMMUNITY AS A CONSUMER OF MUNICIPAL SERVICES

У статті досліджується сутність та особливості реалізації інтересів члена територіальної громади як споживача муніципальних послуг, з'ясування публічного інтересу та інтересу члена територіальної громад, а також надання характеристики муніципальним послугам та окреслення специфіки статусу члена територіальної громади як споживача муніципальних послуг в умовах місцевого самоврядування та роль органів місцевого самоврядування в формуванні та забезпеченні такого статусу. Визначено поняття інтересів члена територіальної громади як споживача муніципальних послуг: це поняття, яке відображає прагнення, потреби, мотиви, цілі та уявлення про благо члена такої територіальної громади, як локальної людської спільноти, що повинні бути задоволені та реалізовані муніципальною владою (а саме органи місцевого самоврядування) через муніципальні підприємства або залучених суб'єктів господарювання, що в кінцевому результаті мають на меті отримання якісних і доступних послуг місцевим населенням. Виявлено, що муніципальні послуги, являють собою діяльність органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб або створених ними установ, організацій та комунальних підприємств з виконання своїх обов'язків перед територіальними громадами (або їх спільністю) щодо створення умов для повноцінної реалізації громадянами (членами відповідних територіальних громад) своїх прав і свобод. Встановлено, що для ефективної реалізації інтересів членів територіальної громади як споживачів муніципальних послуг муніципальна влада у особі органів місцевого самоврядування повинна володіти інформацією про значимі для них блага. Відзначено, що нормативне зазначення в тлумаченні місцевого самоврядування «в інтересах місцевого населення (територіальної громади)» дозволило б не тільки чітко сфокусувати розуміння того, з якою метою функціонує та для чого призначений інститут

місцевого самоврядування в Україні.

Ключові слова: член територіальної громади, інститут місцевого самоврядування, споживач, муніципальні послуги, органи місцевого самоврядування, територіальні громади, публічні інтереси.

The article examines the essence and features of the interests of a member of the territorial community as a consumer of municipal services, clarifying the public interest and the interest of a member of the territorial community, as well as providing characteristics of municipal services and outlining the specifics of the status of a member local governments in the formation and maintenance of such status. The notion of interests of a member of a territorial community as a consumer of municipal services is defined: it is a notion that reflects the aspirations, needs, motives, goals and ideas about the welfare of a member of such a territorial community as a local human community. self-government) through municipal enterprises or involved business entities, which ultimately aim to obtain quality and affordable services to the local population. It was found that municipal services are the activities of local governments, their officials or their established institutions, organizations and utilities to fulfill their responsibilities to local communities (or their community) to create conditions for the full implementation of citizens (members of the relevant territorial communities) their rights and freedoms. It was revealed that municipal services are the activities of local governments, their officials or their established institutions, organizations and utilities to fulfill their responsibilities to local communities (or their community) to create conditions for the full implementation of citizens (members of the relevant territorial communities) their rights and freedoms. It has been established that for the effective realization of the interests of members of the territorial community as consumers of municipal services, the municipal government, represented by local governments, must have information about the benefits that are important to them. It is noted that the normative indication in the interpretation of local self-government "in the interests of the local population (territorial community)" would not only clearly focus on understanding the purpose for which the institution of local self-government in Ukraine operates and what it is intended for.

Keywords: member of territorial community, institute of local self-government, consumer, municipal services, authorities of local self-government, territorial communities, public interests.

Постановка проблеми. Визначення в якості центральних інтересів жителів відповідних адміністративно-територіальних одиниць держави – членів територіальних громад (далі – ТГ) (включаючи і об'єднанні ТГ. – Авт.) як споживачів муніципальних послуг, – дозволяє звернути посилену увагу і акцентувати проблематику на складному соціально-політичному і соціально-правовому питанні, в який спосіб та в чий інтересах повинна функціонувати муніципальна влада.

Отже, діяльність органів місцевого самоврядування (далі – ОМСВ) потребує звернення уваги на те, що в фокусі їх діяльності, по-перше, лежить реалізація інтересів ТГ та її членів; по-друге, представництво таких ТГ як в їх середині, так і зовні, причому саме через репрезентацію та реалізацію, захист і охорону таких інтересів; по-третє, ефективну та якісну реалізацію надання профільних послуг членам ТГ, що передбачає, передусім, глибоке розуміння та усвідомлення ОМСВ та їх керівниками системного і комплексного характеру таких дій (організаційної

діяльності, технологічних операцій, нормативного супроводження таких діяльності і операцій тощо). Звідси, муніципальна еліта, яка приходить до влади в рамках відповідної ТГ, повинна, перш за все, ставити перед собою такі завдання, а вже далі – дбати про власний імідж чи репутацію.

Об'єктивація і актуальність визначеної нами проблеми доповнюється не тільки посиленими процесами децентралізації влади в Україні, що здійснюється в межах муніципальної реформи, в центрі якої лежить завдання – здійснити таку організацію влади та взаємодію в межах ТГ, за якою її жителі-члени змогли б отримувати, по-перше, більш якісні муніципальні послуги і, по-друге, асортимент таких послуг повинен задовольняти екзистенційні потреби людського існування на протязі здійснення людиною свого життєвого циклу в межах ТГ та в умовах місцевого самоврядування (далі – МСВ) в стані повсякденності, скільки трансформацією самого інституту МСВ з системи суто самоорганізації людської спільноти в умовах формування, існування та функціонування публічної самоврядної (муніципальної) влади [17] в систему локального сервісного обслуговування ТГ та її членів. Вважаємо, що саме в цьому контексті підвищується роль і значення однієї з найважливіших рольових позицій людини в МСВ – споживача товарів, робіт та послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливими й базовими для проведення нашого дослідження постають проблеми публічних інтересів, з яких ми безпосередньо виходимо на розуміння інтересів членів ТГ, а також їх ролі споживачів муніципальних послуг, що виступає важливою частиною загального правового статусу людини-члена ТГ – споживача товарів, робіт та послуг. Що стосується сфери публічних послуг, то вони в науковій юридичній літературі були досліджені В.Б. Авер'яновим, І.П. Андрушко, Ю.П. Битяком, О.М. Вінник, Р.А. Калюжним, В.К. Колпаковим, О.О. Первомайським, Ю.А. Тихомировим та іншими вченими. Своєю чергою, проблеми сутності та реалізації муніципальних послуг стали предметом наукових інтересів М.О. Баймуратова, О.В. Батанова, М.І. Корнієнка, О.Є. Кутафіна, В.Ф. Погорілка, О.М. Попова, Ю.П. Соловей та ін. Водночас варто наголосити на тому, що постановка проблеми інтересів члена ТГ як споживача муніципальних послуг в контекстуалізації його правового статусу як споживача товарів і послуг, є фактично новою в вітчизняній правовій науці, що актуалізує й посилює дослідницьку значимість нашої роботи.

Мета статті – з'ясувати сутність та особливості реалізації інтересів члена ТГ як споживача муніципальних послуг. Для цього автор ставить перед собою вирішення наступних завдань: з'ясувати розуміння інтересу, публічного інтересу та інтересу члена територіальної громади; надати характеристики муніципальним послугам; окреслити специфіку статусу члена ТГ як споживача муніципальних послуг в умовах МСВ та роль ОМСВ в формуванні та забезпеченні такого статусу.

Виклад основного матеріалу. Вважаємо, що розгляд визначеної проблеми слід розпочати з аналізу основних понять, які її розкривають. Йдеться про «інтереси члена територіальної громади» та «муніципальні послуги». Зазначимо також, що слід розуміти під членом територіальної громади та споживачем. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р., територіальна громада це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр [5]. З різного роду доктринально-параметральних ознак ТГ

виділимо інтегративну, яка передбачає об'єднання жителів, які мешкають на певній території, незалежно від їх громадянства [15, с. 256]. Саме завдяки такому об'єднанню, що здійснюється на колабораційній основі (для співробітництва. – Авт.), в контексті реалізації феномену інтерсуб'єктивності (визначення загальних телеологічних домінант в межах людської спільноти. – Авт.) для досягнення відповідної мети людського існування – реалізації екзистенційних настанов щодо організації та реалізації життєвого циклу кожної людини-члена ТГ, стає практично можливим задоволення індивідуальних, групових і колективних інтенцій, устремлінь, потреб, інтересів членів ТГ, що підкреслює неперевершену роль МСВ як сфери виникнення, становлення, формування, продукування та реалізації наведених раціонально-ідеальних імпульсів людської істоти. Більше того, слід підкреслити, що рівень задоволення зазначених індивідуальних, групових і колективних інтенцій, устремлінь, потреб, інтересів залежить, з нашої точки зору, від рівня інтеграції членів ТГ, їх спільного бачення загальних домінант існування в такій спільноті та можливості кожного з її членів співвідносити з такими домінантами свої індивідуальні та групові інтереси. Йдеться як про колективний, так й про групові та індивідуальний рівні інтересів жителів. Отже, членом ТГ, виходячи з такого законодавчого розуміння, буде житель села, селища, міста або об'єднання кількох сіл, селищ, міст, який постійно проживає на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці. При цьому поняття «житель» охоплює громадян України, іноземців, осіб без громадянства, жінок і чоловіків, дієздатних і недієздатних, дітей і молодь тощо на підставі факту їх проживання на певній території [14, с. 76].

Своєю чергою, споживачем за Законом України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 р., є фізична особа, яка придбаває, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника. Продукція ж являє собою будь-які товар, роботу чи послугу, що виготовляються, виконуються або надаються для задоволення суспільних потреб. В контексті нашого дослідження буде розглядатися продукція як послуга. Отже, послугою є діяльність виконавця з надання (передачі) споживачеві певного визначеного договором матеріального чи нематеріального блага, що здійснюється за індивідуальним замовленням споживача для задоволення його особистих потреб [4].

Звідси, споживачем (видова характеристика. – Авт.) і одночасно в обов'язковому порядку членом ТГ (родова характеристика. – Авт.) буде визнаватися житель села, селища, міста або об'єднання кількох сіл, селищ, міст, який отримує послуги, що визначені договором (матеріальні чи нематеріальні блага), для задоволення його особистих потреб.

Конституційний Суд України в своєму Рішенні від 1 грудня 2004 р. № 18-рп/2004 (справа про охоронюваний законом інтерес) зазначив, що етимологічно слово «інтерес» охоплює: увагу, зацікавленість, захоплення кимось чи чимось; вагу або значення; прагнення, потреби; вигоду або користь. Орган конституційної юрисдикції також вказав, що, з точки зору юридичних актів, «інтерес» вживається в широкому та вузькому значеннях як самостійний об'єкт правовідносин, реалізація якого задовольняється або блокується нормативними засобами [7]. Отже, з одного боку, феноменологію інтересу треба розуміти як індивідуальний прояв потреб конкретної людини, які вона продукує зовні, а з іншого – як засіб та об'єкт

нормативно-правової регламентації, що може бути регламентованим, регульованим, захищеним, охоронюваним, обмеженим, реалізованим або забороненим тощо. Звідси, можна стверджувати, що оперуючи дефініцією та терміном «інтерес» ми маємо справу зі складним, суб'єктивно обумовленим та детермінованим, а також реально об'єктивованим в просторі і часі, формах, намірах та діях системно-комплексним феноменом на якому базується сутність життєвого циклу людини та всіх суб'єктів державно-правової дійсності, що обертаються навколо неї.

В цілому, варто зазначити, що категорія «інтерес» досить широко досліджена в юридичній науці. На думку Н.Ф. Чубоха, інтерес є першоосновою права, його рушійною силою і підставою, першопричиною виникнення, зміни чи припинення суб'єктивних прав та обов'язків учасників правовідносин, які, задовольняючи певні потреби, прагнення й бажання, вчиняють усвідомлені дії, якими досягають мети (правового результату) в отриманні майна, послуги, виконанні роботи тощо [16, с. 149]. Своєю чергою, І. Бабецька розглядає інтерес як правову категорію, що визначає усвідомлене прагнення особи чи кількох осіб спільно та (або) держави до отримання певних соціальних благ для задоволення потреб, які не заборонені законодавством [9, с. 367].

За сферою реалізації інтереси в праві поділяють на приватні та публічні. Відомим такий поділ став завдяки римському юристу Ульпіану, який визначив у структурі права приватне (охороняє інтереси окремих осіб) та публічне (охороняє інтереси держави і суспільства). Публічний інтерес являє собою спільні узагальнені публічні потреби суспільства, його окремих соціальних груп і членів, держави й ТГ, задоволення яких необхідне для повноцінного функціонування й розвитку суспільства, його окремих соціальних груп та членів, держави і ТГ [10, с. 91]. Загально прийнято серед науковців визначати три групи публічних інтересів: державні, суспільні та місцеві (територіальні).

Виходячи з положень Конституції України, публічними інтересами постають: національні інтереси, інтереси національної безпеки, інтереси держави, інтереси суспільства, інтереси громадського порядку, інтереси прав людини, інтереси співвітчизників, інтереси моральності населення, інтереси територіальних громад [8, с. 138]. Йдеться про їх забезпечення, задоволення чи захист [7]. В контексті інтересів ТГ Основний Закон у ч. 4 ст. 140 містить наступне положення: «Органами місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст, є районні та обласні ради» [1]. Отже, Конституція України вживає словосполучення «спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст».

Вказівку на інтереси ТГ як основу функціонування системи місцевого самоврядування містить Європейська хартія місцевого самоврядування. Так, у ст. 3 цього акту йдеться про розуміння МСВ як права та спроможності ОМСВ в межах закону здійснювати регулювання й управління суттєвою часткою публічних справ, під власну відповідальність, в інтересах місцевого населення [2]. Водночас слід наголосити, що подібна вказівка на інтереси відсутня в чинному законодавстві України. Зокрема, профільний Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає МСВ як гарантоване державою право та реальну здатність ТГ (жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста) самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб МСВ вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [5].

Вважаємо, що відсутність в законодавстві України зазначення, а, відповідно, розуміння того, що саме в інтересах місцевого населення (територіальної громади) здійснюється місцеве самоврядування, є суттєвим упущенням. Адже саме інтерес, як ми визначили вище, показує вагу, значимість, прагнення, потребу, користь, а головне – благо. Це категорія, яка позначає внутрішній стимул суб'єкта, його мотив певної діяльності, також є передумовою досягнення визначеної мети. Інтерес це, свого роду, основа для провадження певної діяльності, визначення якої дозволить досягнути поставлених цілей. Тому нормативне зазначення в тлумаченні МСВ «в інтересах місцевого населення (територіальної громади)» дозволило б не тільки чітко сфокусувати розуміння того, з якою метою функціонує та для чого призначений інститут МСВ в Україні, а і розставити об'єктивно необхідні для законодавця методологічні, аксіологічні, гносеологічні, наративні, контекстуальні, технологічні, функціонально-парадигмальні акценти і контексти для сучасних та майбутніх нормо(законо)проектів та нормо(законо)творчості.

З точки зору М.О. Баймуратова, в системі МСВ має місце «тріада інтересів», на яких базуються муніципальні права людини: інтерес території, інтерес територіальної громади та інтерес члена ТГ. Зокрема, інтереси члена ТГ наведений вчений називає його муніципальними правами в вузькому розумінні, що виникають в процесі реалізації ним практично всіх життєвих прагнень. Крім цього, інтереси члена ТГ реалізуються в структурі інтересу ТГ в цілому – в комунікативних зв'язках на локальному рівні та самореалізації особистості в рамках ТГ [15, с. 257].

Для більш досконалого дослідження розглядуваної проблеми нам слід також зупинитись на понятті «муніципальні послуги», споживачами яких виступають саме жителі-члени ТГ. На сьогодні це поняття все більше набуває значимості серед науковців. До прикладу, І.В. Дробуш чітко зазначає, що «дієвість МСВ виявляється насамперед через рівень та якість надання послуг». 90 % усіх публічних послуг в Україні надаються саме ОМСВ. Разом із тим, варто констатувати, що досі в законодавстві відсутній перелік послуг, що надаються в системі МСВ [11, с. 4]. Погоджуючись з такими твердженнями науковця, додамо, що значимість муніципальних послуг, по-перше, визначається передусім фактором наближеності до них саме жителів-членів ТГ; по-друге, спроможністю ОМСВ до надання таких муніципальних послуг; по-третє, об'єктивною можливістю жителів-членів ТГ до їх споживання.

Варто відзначити, що муніципальні послуги являють собою частину публічних послуг, подібно як у ситуації з інтересами, де інтереси членів ТГ є видом публічних інтересів. Такий підхід має місце в законодавстві України. Згідно з положеннями Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади, затвердженої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2006 р. [6], за суб'єктом публічні послуги поділяють на державні та муніципальні. Що стосується муніципальних послуг, то вони надаються ОМСВ, органами виконавчої влади та підприємствами, установами, організаціями в порядку виконання делегованих органами місцевого самоврядування повноважень за рахунок місцевого бюджету. Складовою державних і муніципальних послуг постають адміністративні, особливості яких полягає в тому, що ними забезпечується юридичне оформлення умов реалізації фізичними і юридичними особами прав, свобод і законних інтересів за їх заявою (видача дозволів, посвідчень, сертифікатів, проведення реєстрації та ін.). Додамо, що з 2012 року в Україні чинний Закон України «Про адміністративні

послуги» [3].

Муніципальні послуги, отже, являють собою діяльність ОМСВ, їх посадових осіб або створених ними установ, організацій та комунальних підприємств з виконання своїх обов'язків перед територіальними громадами (або їх спільністю) щодо створення умов для повноцінної реалізації громадянами (членами відповідних територіальних громад) своїх прав і свобод [13, с. 437]. Звідси, впливає стратегічна роль ОМСВ не тільки в наданні наведених послуг, а і в процесі формування правового статусу жителя-члена ТГ, а також в формуванні на рівні МСВ індивідуального статусу споживача товарів, робіт та послуг. Разом слід наголосити, що муніципальні послуги варто відрізнити від комунальних послуг. Перші набагато ширші від других за змістом, охоплюють, окрім сфери комунальних послуг (водо-, теплопостачання тощо), ще й низку інших сфер життєдіяльності жителів адміністративно-територіальних одиниць (освіта, культура та ін.) [11, с. 5].

Послуги можуть надаватися ОМСВ двома основними способами: а) через створені муніципальні підприємства; б) через формування муніципального замовлення на виконання послуг і залучення до його виконання на конкурсній основі суб'єктів господарювання різних форм власності [12, с. 124].

Наразі можемо визначити поняття інтересів члена ТГ як споживача муніципальних послуг: це поняття, яке відображає прагнення, потреби, мотиви, цілі та уявлення про благо члена такої територіальної громади, як локальної людської спільноти, що повинні бути задоволені та реалізовані муніципальною владою (а саме ОМСВ) через муніципальні підприємства або залучених суб'єктів господарювання, що в кінцевому результаті мають на меті отримання якісних і доступних послуг місцевим населенням.

Слід зазначити, що для реалізації інтересів члена ТГ як споживача муніципальних послуг ОМСВ повинні зосереджувати свою увагу на тому, щоб розуміти та усвідомлювати значимість їх реалізації. Для цього муніципальній владі варто прагнути «тримати руку на пульсі» ТГ, перебуваючи в постійній і тісній комунікації з її членами, щоб володіти інформацією про значимі для них блага в організації життєдіяльності людської спільноти. Зазначена нами тісна комунікація та конструктивна взаємодія ОМСВ і місцевого населення – жителів-членів ТГ, може бути забезпечена різного роду інститутами громадської участі: загальними зборами громадян, зустрічами з представниками муніципальної влади, проведенням плебісцитів та місцевих референдумів, звітуванням ОМСВ про свою діяльність. Великим потенціалом володіють нові форми демократичної участі людей у МСВ (деліберативна, партисипаторна, агрегативна, агональна форми демократії), що в рамках вибору національної моделі МСВ в процесі муніципальної реформи в Україні можуть бути впроваджені і застосовані в практичну діяльність представницьких і виконавчих органів місцевого самоврядування. Отже, муніципальна влада повинна усвідомлювати всю відповідальність за те, щоб належним чином організовувати життя в ТГ через надання її жителям-членам муніципальних послуг належної якості, вдосконалюючи їх правовий статус як споживача товарів, робіт та послуг.

Висновки. Отже, резюмуючи наведене вище, можна дійти наступних висновків:

– нами сформоване розуміння інтересів жителя-члена територіальної громади як споживача муніципальних послуг як поняття, що відображає прагнення, потреби,

мотиви, цілі та уявлення про благо члена територіальної громади, які повинні бути задоволені та реалізовані муніципальною владою (органами місцевого самоврядування) через муніципальні підприємства або залучених суб'єктів господарювання, що в кінцевому результаті мають за мету отримання якісних і доступних послуг місцевим населенням;

– для ефективної реалізації інтересів членів територіальної громади як споживачів муніципальних послуг муніципальна влада у особі ОМСВ повинна володіти інформацією про значимі для них блага. З цією метою має мати місце тісна комунікація та конструктивна взаємодія органів місцевого самоврядування і місцевого населення через різного роду інститути громадської участі. Муніципальна влада повинна прагнути провадити свою діяльність в інтересах членів територіальної громади й усвідомлювати всю відповідальність за свої дії;

– пропонуємо доповнити ч. 1 ст. 140 Конституції України та ч. 1 ст. 2 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» в тлумаченні місцевого самоврядування словосполученням «в інтересах місцевого населення (територіальної громади)», адже це відповідає розумінню місцевого самоврядування, визначеному в Європейській хартії місцевого самоврядування, а також дозволяє чітко сфокусувати усвідомлення того, з якою метою функціонує та для чого призначений інститут місцевого самоврядування в Україні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 року. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
3. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 року № 5203-VI. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>
4. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 року № 1023-XII. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>
5. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 року № 280/97-ВР. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>
6. Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.02.2006 року № 90-р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-р#Text>
7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини першої статті 4 Цивільного процесуального кодексу України (справа про охоронюваний законом інтерес) від 01.12.2004 року № 18-рп/2004. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v018p710-04#Text>

8. Андрушко І. П. Категорія «публічний інтерес» у конституційному праві: поняття та зміст. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 4. С. 137-141.
9. Бабецька І. Поняття публічного інтересу в цивільному праві України. *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2017. № 865. С. 366-372.
10. Дмитренко Е. Особливості співвідношення публічного і приватного інтересу в фінансовому праві. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 2. С. 89-95.
11. Дробуш І. В. Якість муніципальних послуг як критерій ефективності реалізації соціальних прав місцевим самоврядуванням. *Право і суспільство*. 2013. № 6-2. С. 3-7.
12. Дрозд О. Ю. Муніципальні послуги як продукт діяльності муніципального утворення в Україні: міжнародний досвід. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Юриспруденція. 2014. № 12. С. 123-125.
13. Жерліцин Д. К. Теоретико-методологічні засади надання послуг органами місцевого самоврядування. *Теорія та практика державного управління*. 2010. Вип. 4. С. 433-440.
14. Лялюк О. Ю. Територіальна громада як елемент територіальної організації влади в Україні. *Конституційна реформа в Україні в сфері місцевого самоврядування: уроки від країн Вишеградської четвірки : тези доп. та наук. повідом. учасників наук.-практ. конф. (м. Харків, 21-22 жовт. 2016 р.)*. Харків, 2016. С. 70-77.
15. Муніципальне право України : підручник / за ред. М.О. Баймуратова. Київ : Правова єдність, 2009. 720 с.
16. Чубоха Н. Ф. Поняття та зміст інтересу в цивільному праві. *Право і суспільство*. 2019. № 3. С. 145-150.
17. Баймуратов М. О. Публічна самоврядна (муніципальна) влада в Україні: основні ознаки й особливості. *Актуальні проблеми виконання законів України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про місцеві державні адміністрації»*. 2003. С. 71-87.

References:

1. *Konstytutsiia Ukrainy 1996* [The Constitution of Ukraine 1996] (Verkhovna Rada Ukrainy) [(Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> [in Ukrainian].
2. *Yevropeiska khartiia mistsevoho samovriaduvannia 1985* [European Charter of Local Self-Government 1985]. *Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text [in Ukrainian].
3. *Zakon pro administratyvni posluhy 2012* [Law on Administrative Services 2012] (Verkhovna Rada Ukrainy) [(Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> [in Ukrainian].

4. *Zakon pro zakhyst prav spozhyvachiv 1991* [Consumer Protection Act 1991] (Verkhovna Rada Ukrainy) [(Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> [in Ukrainian].

5. *Zakon pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini 1997* [Law on Local Self-Government in Ukraine 1997] (Verkhovna Rada Ukrainy) [(Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-vr#Text> [in Ukrainian].

6. *Rozporiadzhennia pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku systemy nadannia administratyvnykh posluh orhanamy vykonavchoi vlady 2006* [Order on approval of the Concept of development of the system of providing administrative services by executive bodies 2006] (Kabinet Ministriv Ukrainy) [(Cabinet of Ministers of Ukraine)]. *Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-r#Text> [in Ukrainian].

7. *Rishennia u spravi za konstytutsiinym podanniam 50 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo ofitsiinoho tlumachennia okremykh polozhen chastyny pershoi statti 4 Tsyvilnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy (sprava pro okhoroniuvanyi zakonom interes) 2004* [Decision in the case on the constitutional petition of 50 peoples deputies of Ukraine regarding the official interpretation of certain provisions of the first part of Article 4 of the Civil Procedure Code of Ukraine (case on the interest protected by law)] (Konstytutsiyni Sud Ukrainy) [(Constitutional Court of Ukraine)]. *Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v018p710-04#Text> [in Ukrainian].

8. Andrushko, I. P. (2011). Katehoriia «publichnyi interes» u konstytutsiinomu pravi: poniattia ta zmist [Category "public interest" in constitutional law: concept and content]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava* [Journal of Kyiv University of Law], no. 4, 137-141. [in Ukrainian].

9. Babetska, I. (2017). Poniattia publichnoho interesu v tsyvilnomu pravi Ukrainy [The concept of public interest in the civil law of Ukraine]. *Visnyk NU «Lvivska politehnika»*. *Yurydychni nauky* [Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Legal sciences], no. 865, 366-372. [in Ukrainian].

10. Dmytrenko, E. (2016). Osoblyvosti spivvidnoshennia publichnoho i pryvatnoho interesu v finansovomu pravi [Features of the ratio of public and private interest in financial law]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy* [Scientific journal of the National Academy of the Prosecutors Office of Ukraine], no. 2, 89-95. [in Ukrainian].

11. Drobush, I. V. (2013). Yakist munitsypalnykh posluh yak kryterii efektyvnosti realizatsii sotsialnykh prav mistsevym samovriaduvanniam [The quality of municipal services as a criterion for the effectiveness of the implementation of social rights by local governments]. *Pravo i suspilstvo* [Law and society], no. 6-2, 3-7. [in Ukrainian].

12. Drozd, O. Yu. (2014). Munitsypalni posluhy yak produkt diialnosti munitsypalnoho utvorennia v Ukraini: mizhnarodnyi dosvid [Municipal services as a product of municipal activity in Ukraine: international experience]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. *Yurysprudentsiia* [Scientific Bulletin of the

International Humanities University. Jurisprudence], no. 12, 123-125. [in Ukrainian].

13. Zherlitsyn, D. K. (2010). Teoretyko-metodolohichni zasady nadання posluh orhanamy mistsevoho samovriaduvannia [Theoretical and methodological principles of providing services by local governments]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia* [Theory and practice of public administration], iss. 4, 433-440. [in Ukrainian].

14. Lialiuk, O. Yu. (2016). Terytorialna hromada yak element terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini [Territorial community as an element of territorial organization of power in Ukraine]. *Konstytutsiina reforma v Ukraini v sferi mistsevoho samovriaduvannia: uroky vid krain Vyshehradskoi chetvirkky* [Constitutional reform in Ukraine in the field of local self-government: lessons from the Visegrad Four countries]. Kharkiv, 70-77. [in Ukrainian].

15. Baimuratov, M. O. (ed.) (2009). *Munitsypalne pravo Ukrainy: pidruchnyk* [Municipal law of Ukraine: a textbook]. Kyiv: Pravova yednist. [in Ukrainian].

16. Chubokha, N. F. (2019). Poniattia ta zmist interesu v tsyvilnomu pravi [The concept and content of interest in civil law]. *Pravo i suspilstvo* [Law and society], no. 3, 145-150. [in Ukrainian].

17. Baimuratov, M. O. (2003). Publichna samovriadna (munitsypalna) vlada v Ukraini: osnovni oznaky y osoblyvosti [Public self-government (municipal) power in Ukraine: main features and peculiarities]. *Aktualni problemy vykonannia zakoniv Ukrainy «Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini» ta «Pro mistsevi derzhavni administratsii»* [Current problems of implementation of the laws of Ukraine "On local self-government in Ukraine" and "On local state administrations"], 71-87. [in Ukrainian].